

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 21 hallituksen esityksestä taimiaineistolaki

Eduskunta on 16 päivänä syyskuuta 1994 lähettänyt maa- ja metsätalousvaliokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 169.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina maatalousneuvos Olli Rekola maa- ja metsätalousministeriöstä, ylitarkastaja Kari Nurmi Kasvintuotannon tarkastuskeskuksesta, taimitarhakonsulentti Jouko Timonen Taimistoviljelijäryöstä ja erikoiskonsulentti Tom Murmann Kauppapuutarhaliitosta. Lisäksi oikeusministeriö on antanut kirjallisen asiantuntijalausannon.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi taimiaineistolaki, joka koskisi puutarha-, hedelmä-, koriste- ja vihanniskasvien taimiaineiston tuotantoa, markkinointia ja maahantuontia sekä viennin Euroopan unionin (EU) alueelle ja Euroopan talousalueelle (ETA). Lailla kumottaisiin vuonna 1991 annettu taimiaineistolaki (663/91). Esityksen tarkoituksena on yhdenmukaistaa Suomen taimiaineistoa koskeva lainsäädäntö Euroopan yhteisön (EY) taimiaineistoa koskevien direktiivien kanssa. Koska direktiivien soveltamisala kattaa vain osan taimiaineistosta, Suomen voimassa olevan lain mukaisia säännöksiä ehdotetaan sovellettavaksi niiden kasvilajien taimiaineistoon, joita EY:n direktiivit eivät koske.

Lakiehdotus poikkeaa nykyisestä laista muun muassa taimiaineiston laatuvaatimusten, merkintöjen ja valvonnan osalta. Merkittävien muutosten lisäksi toiminnan muuttumista luvanvaraiseksi. Lainsäädännön soveltamisala kattaisi jatkossa myös hedelmä-, marja- ja koristekasvien siemenet. Vihanniskasvien siemeniä ehdotettu laki ei sen sijaan koskisi.

Lakiehdotuksen mukaan puutarhakasvien taimiaineistoa saataisiin ammattimaisesti markkinoida vain edellyttäen, että se täyttää tietyt, taimiaineistolainsäädännössä asetetut vaatimukset. Ehdotuksen mukaan määräykset taimiaineiston tuotantoa, laatua ja kasvinterveyttä koskevista vaatimuksista annettaisiin laissa säädettyjen valtuutusten nojalla maa- ja metsätalousministeriön päätöksillä. Taimiaineistoa saisi

markkinoida ja markkinointia varten tuottaa, varastoida ja maahantuoda vain kasvintarkastusviranomaisen valtuuttama ja rekisteröimä taimiaineiston toimittaja. Luvan saamisen edellytyksenä olisi toiminnan laadunvarmistuksen ja valvonnan järjestäminen asetettujen vaatimusten mukaisesti. Taimiaineisto olisi myytävässä varustettava taimitodistuksella, jonka tulisi sisältää taimiaineistoa koskevat, sen käytön kannalta olennaiset, maa- ja metsätalousministeriön tarkemmin määrittämät tiedot. Kasvintuotannon tarkastuskeskus antaisi ja julkaisisi nykyiseen tapaan suosituksia Suomen kasvuolosuhteisiin sopivasta taimiaineistosta. Valvontaviranomaisina toimisivat edelleen maa- ja metsätalousministeriö, kasvintuotannon tarkastuskeskus sekä sen valtuuttamat tarkastajat. Taimiaineiston toimittajilta perittäisiin valtiolle maksuja rekisteröinnistä ja muista lain mukaisista toimenpiteistä.

Lakiehdotus liittyy Suomen jäsenyyteen Euroopan unionissa ja se on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti jäsenyyden kanssa. Lain voimaantuloajankohdasta säädettäisiin asetuksella.

Valiokunnan kannanotot

Yleistä

EY:n taimiaineistolainsäädäntö

Hallituksen esityksen mukaan EY:n taimiaineistolainsäädäntöön sisältyy kolme EY:n neuvoston direktiiviä. Direktiivit sääntelevät niissä lueteltujen koristekasvien, hedelmäntuotantoon tarkoitettujen hedelmäkasvien sekä eräin poikkeuksin vihannesten lisäys- ja taimiaineiston markkinointia. Säännösten tavoitteena on kasvien ja niiden lisäysaineiston laadun, aitouden ja terveyden parantaminen sekä kaupan vapauttaminen.

Direktiivit sisältävät yksityiskohtaiset säännökset muun muassa niiden soveltamisalaan kuuluvan taimiaineiston perinnöllistä ja ulkoista laatua, aitoutta sekä terveyttä koskevista vaatimuksista. Vain viranomaisen valtuuttamat taimiaineiston toimittajat saavat markkinoida di-

rektiivieissä tarkoitettua aineistoa. Tuotanto on järjestettävä direktiivien täytäntöönpanosäännöksissä määriteltyjen tuotanto-ohjelmien mukaisesti ja tuottajan tulee joko oma- tai viranomaisvalvonnalla varmistaa, että hänen markkinointinsa taimiaineisto täyttää asetetut vaatimukset. Tuotanto-ohjelmat sisältävät tuotannon olosuhteita ja kasvinsuojelua koskevien vaatimusten lisäksi taimiaineistoon liitettävää taimitodistusta koskevat säännökset.

Valiokunta toteaa, että järjestelmä on uusi eikä sen soveltamisesta ole vielä käytännön kokemusta. Saadun asiantuntijaselvityksen mukaan valvonnan järjestäminen ja taimien perinnöllistä laatua koskevien vaatimusten ylläpitäminen tulevat lisäämään tuotantokustannuksia, mutta samalla parantamaan markkinoitavan taimiaineiston laatua.

Taimiaineiston alkuperän ilmoittaminen

Valiokunta toteaa, että Suomen tärkein taimiaineistoja koskeva tavoite EU-jäsenyysevenvotteluissa koski taimiaineiston alkuperämaan merkitsemistä taimitodistukseen. EY:n direktiivien mukaan alkuperämaan ilmoittamista ei voida vaatia. Yhteisö hyväksyi Suomen vaatimuksen kahden vuoden siirtymäajaksi kotimaisen tuotannon osalta. Liittymisasiakirjan mukaan Suomi voi sanottuna aikana vaatia, että Suomessa tuotettujen monivuotisten kasvien taimiaineiston taimitodistukseen merkitään taimiaineiston alkuperämaa. Valiokunta toteaa, että määräyksen rajoittuminen ainoastaan kotimaiseen tuotantoon johtaa käytännössä siihen, ettei määräyksen soveltamisella ole merkitystä Suomen asettaman neuvottelutavoitteen kannalta.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan taimiaineiston alkuperällä on sen menestymisen kannalta olennainen merkitys Suomen kasvuolosuhteissa. Taimiaineiston ostajalle tulisikin voida antaa tieto aineiston alkuperästä.

Valiokunta toteaa, että Suomen voimassa olevan taimiaineistolain mukaan taimiaineistosta on aina ilmoitettava ostajalle sen viljelymaa tai kasvatusmaat. Valiokunta katsoo, että järjestelmää tulee jatkaa kansallisen sääntelyn varaan jäävän taimiaineiston osalta periaatteiltaan selaisenaan ja EY:n direktiivien piiriin kuuluvan taimiaineiston osalta neuvottelutuloksen mahdollistamassa laajuudessa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan direktiivien piiriin kuuluvista kasveista ovat tässä suhteessa Suomen kannal-

ta merkityksellisiä lähinnä hedelmä- ja marjakasvit sekä eräät puuvartistet koristekasvit. Valtaosa taimitarhoissa tuotetuista koristekasveista jää kuitenkin Suomen kansallisen sääntelyn varaan. Direktiivien soveltamisalaan kuuluvien kasvien osalta valiokunta pitää tärkeänä sitä, että jäsenyyssvaiheessa pyritään kasvitieteellisistä syistä vaikuttamaan siihen, että Suomen alun perin asettamat neuvottelutavoitteet toteutuvat. Tämän lisäksi on pyrittävä kehittämään tuotemerkkejä ja vaihtoehtoisia merkintätapoja sekä luotava edellytykset sille, että Suomessa voidaan tuottaa riittävästi sellaista taimiaineistoa, joka menestyy maamme kasvuolosuhteissa ja josta voidaan vapaaehtoisesti ilmoittaa se, että aineisto on näissä kasvuolosuhteissa kasvatettu. Tällaisten merkintöjen tekemiselle ei direktiiveissä ole valiokunnan saaman selvityksen mukaan asetettu esteitä.

Soveltuvuus Suomen kasvuolosuhteisiin

Lakiehdotuksen 6 §:n mukaan kasvintuotannon tarkastuskeskus antaisi ja julkaisisi suosituksia Suomen kasvuoloihin sopivasta taimiaineistosta. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että suosituksilla tulee olla kasvitieteelliset ja objektiiviset perusteet ja niiden tulee kohdella tasapuolisesti kotimaisia ja ulkomaisia tuotteita. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan myös nykyisen lain nojalla annetut suositukset on laadittu näiden periaatteiden mukaisesti.

Toimittajilta perittävät maksut

Lakiehdotuksen 15 §:n mukaan taimiaineiston toimittajilta voitaisiin periä lain mukaisista rekisteröinneistä ja muista toimenpiteistä valtiolle maksuja. Valiokunta katsoo, että lakia alemmanasteisia määräyksiä valmisteltaessa ja lainsäädäntöä käytäntöön sovellettaessa tulee mahdollisuuksien mukaan pyrkiä siihen, että maksut pysyvät kohtuullisina eivätkä saata eri puolilla maata olevia toimittajia epätasa-arvoiseen asemaan. Maksuista päätettäessä tulee kiinnittää huomiota sääntelyn tarkoitukseen, toisin sanoen kasvintuhoojien leviämisen estämiseen ja taimiaineiston laadun turvaamiseen.

Muut yleiset huomiot

Valiokunnalle esitetyissä asiantuntijalausunnoissa on kiinnitetty huomiota lakiehdotukseen sisältyvään markkinoinnin käsitteeseen ja ehdo-

tettu sen korvaamista direktiivien suomenkielisen käännösten mukaisesti käsitteellä ”kaupan pitäminen”. Saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää kuitenkin lakiehdotuksen mukaista käsitettä asianmukaisempaan ottaen huomioon sen, että direktiivien piiriin kuuluvan sääntelyn lisäksi lakiehdotus kattaa myös kansallisen sääntelyn varaan jäävän toiminnan tuotajalta lopulliselle kuluttajalle. Direktiivien mukaan myynti lopulliselle kuluttajalle voidaan jättää sääntelyn ulkopuolelle. Valiokunta toteaa, että markkinoinnin käsitettä on käytetty myös muissa vastaavissa Euroopan yhdentymisen johdosta uudistetuissa laeissa maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla. Tällaisia lakeja ovat muun muassa lannoitelaki (232/93), siemenkauppalaki (233/93) ja rehulaki (234/93).

Pykäläkohtaiset kannanotot

1 §. Soveltamisala. 5 §. *Taimiaineiston markkinointi.* Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että lakiehdotuksessa on eräissä säännöksissä mainittu rinnakkain Euroopan unionin alue ja Euroopan talousalue ja eräissä viitattu yksinomaan Euroopan talousalueeseen. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ETA-alueen mainitseminen kyseisissä yhteyksissä riittää, koska kaikki EU-valtiot kuuluvat ETA-alueeseen. Valiokunta ehdottaa lakiehdotuksen 1 §:n ja 5 §:n 1 momentin sanamuotoa yhtenäistettäväksi tältä osin.

2 §. Määritelmät. Pykälän 3 kohta sisältää taimitodistuksen määritelmän. Valiokunnalle esitetyn selvityksen mukaan säännös on ristiriidassa lakiehdotuksen 5 §:n 2 momentin kanssa, koska taimitodistus tulee saadun selvityksen ja edellä mainittujen valiokunnan kannanottojen mukaisesti sisältämään muitakin kuin määritel-

mäehdotuksessa mainittuja merkintöjä (muun muassa tiedot taimiaineiston alkuperästä). Määritelmä ei ole välttämätön säädösteknisesti tai lainsäädännön soveltamisen kannalta. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa sen poistamista lakiehdotuksen 2 §:stä. Samalla lakiehdotuksen 5 §:n 2 momenttia tulisi täydentää siten, että siinä valtuutettaisiin maa- ja metsätalousministeriö taimitodistuksen sisällön lisäksi antamaan määräyksiä myös taimitodistuksen muodosta.

3 §. Taimiaineiston toimittajan valtuuttaminen. Hallituksen esityksen yksityiskohtaisiin perusteluihin ja saamaansa selvitykseen viitaten valiokunta ehdottaa pykälän 3 momenttia täydennettäväksi siten, että maa- ja metsätalousministeriö voisi antaa määräyksiä paitsi toimittajan valtuuttamisesta, myös rekisteröimisestä. Samalla pykälän 2 momenttia ehdotetaan sanamuodoltaan tarkistettavaksi.

7 §. Viranomaiset. Pykälä sisältää säännökset lain valvontaviranomaisista. Ehdotuksen mukaan valvontaviranomaisina toimisivat maa- ja metsätalousministeriö, kasvintarkastusviranomaisena toimiva kasvintuotannon tarkastuskeskus sekä sen valtuuttamat tarkastajat. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tarkoituksena on ollut, että valvonnan lisäksi kasvintarkastusviranomaisen huolehtisi lain täytäntöönpanosta ja että se näitä tehtäviä hoitaessaan voisi käyttää apuna maaseutuelinkeinopiirejä. Asiaa koskevat lisäykset ehdotetaan tehtäväksi pykälän 2 momenttiin.

Edellä esitettyyn ja hallituksen esityksen perusteluihin viitaten valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Taimiaineistolaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Soveltamisala

Tämä laki koskee puutarhakasvien taimi-

aineiston tuotantoa, maahantuontia ja markkinointia. Tämä laki koskee myös taimiaineiston vientiä (*poist.*) Euroopan talousalueelle sen mukaan kuin Suomea sitovat kansainväliset sopimukset edellyttävät. Laki ei koske taimiaineiston vähäistä markkinointia, tuotantoa tai maahantuontia, jota ei harjoiteta ammattimaisesti.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

(1 ja 2 kohta kuten hallituksen esityksessä)
(3 kohta *poist.*)

2 luku

Taimiaineiston tuotanto ja markkinointi

3 §

Taimiaineiston toimittajan valtuuttaminen

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Taimiaineiston toimittaja voidaan valtuuttaa ja rekisteröidä ainoastaan, jos tämä on järjestänyt toimintansa laadunvarmistuksen ja jos kasvintarkastusviranomaisen voi valvoa tämän toimintaa (*poist.*).

Maa- ja metsätalousministeriö voi antaa tarkempia määräyksiä taimiaineiston toimittajan valtuuttamisesta ja rekisteröinnistä.

4 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

5 §

Taimiaineiston markkinointi

Maahan tuotavan, Suomessa markkinoitavan sekä (*poist.*) Euroopan talousalueelle vietävän taimiaineiston tulee täyttää vähimmäislaatuvaatimukset ja kasvien terveyttä koskevat vaatimukset sen mukaan kuin maa- ja metsätalousministeriö siitä erikseen määrää ottaen huomioon Suomea sitovat kansainväliset sopimukset.

Taimiaineiston tulee olla varustettu taimitodistuksella, joka sisältää taimiaineistoa koskevat, sen käytön kannalta olennaiset tiedot sen mukaisesti kuin maa- ja metsätalousministeriö

tarkemmin määrää. Maa- ja metsätalousministeriö antaa määräykset myös taimitodistuksen muodosta.

6 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

3 luku

Valvonta

7 §

Viranomaiset

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Tämän lain täytäntöönpanosta sekä lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvonnasta huolehtii kasvintarkastusviranomaisen toimii kasvintuotannon tarkastuskeskus, joka voi näissä tehtävissä käyttää apuna maaseutuelinkeinopiirejä siten kuin maa- ja metsätalousministeriö tarkemmin määrää.

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

8 ja 9 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

4 luku

Pakkokeinot ja seuraamukset

10—14 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

5 luku

Erinäiset säännökset

15—17 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Helsingissä 14 päivänä lokakuuta 1994

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja S-L. Anttila, varapuheenjohtaja Iivari, jäsenet Järvelähti, Kal-

li, Koistinen, Koski, Lahikainen, Ollila, Pulliainen, Rajamäki, Riihijärvi, Rinne, Urpilainen ja Westerlund sekä varajäsen Björkenheim.